

dovskimi denarji. Omenjeni list priporoča, da se naj židje takoj umaknejo s političnega življenja in Nemce pustijo, da se sami bore proti Čehom, kjer se bode le pokazal protisemitizem. Če bi se židje zares potem ravnali, bi se razmere v Avstriji precej premenile. Za sedaj pa mi mislimo, da židje še le strašijo protisemite in nemške nacijonalece.

S češkonemško spravo ne bode nič. Nemci bi radi, da se jim dovolijo narodne kurije na Češkem, zato pa niso voljni družega privoliti, kakor da pomagajo izpodriniti grofa Thuna s češkega namestništva. Čehi pa nikakor niso voljni že za to ceno v vpeljavo narodnih kurij privoliti. Grof Thun tako ne bode dolgo namestnik na Češkem, narodne kurije bi pa vedno ostale. Za stalne pridobitve se pa mora kaj stalnega dovoliti, a Nemci pa nočejo privoliti niti v narodne kurije na Moravskem in v Šleziji, pa tudi ne vpeljave češkega notranjega uradnega jezika. Radi bi torej, da bi jim Čehi zastoj kdo ve kaj vse dovolili. Dokler bode vladalo pri Nemcih tako mišljenje, tako dolgo ni o nobeni stvari govoriti, naj Nemci še tako zabavljajo proti Čehom in češkim veleposesnikom. — Nemški liberalci morajo doživeti še nekaj porazov, predno bode mogoče z njimi se o stvari pregajati. Pred državno-zborskimi volitvami se pa tudi ne upajo ničesa prijenjati, da bi potem stvari ne izkoristili nacijonaleci proti njim.

Turčija. — Žalostne razmere v Turčiji zamotavajo se še vedno. Policija ima zadnji čas opraviti s svojimi ljudmi. Kar se je slutilo, prišli so na sled, da so mnogo uradniški v zvezi s tajnim odborom, kateremu je namen nasprotovanje sultanu in vladi. Policija je že več takih elementov prijela. Nekateri so celo višji uradniki. Mej tem, ko se više ti neredi v notranji upravi Turčije same, se čuje o novih groznih pobojih z dežele. Trdi se pa, da so pobojev zopet krivi oni, ki bi imeli skrbeti za red. Angleški listi močno prijemajo turško vlado in odločno zahtevajo od Anglije, da energično prime Turčijo. — Iz diplomatičnih krogov se poroča, da se je Rusija ostalim velelastim ponudila, da napravi red v Armeniji, če jo sme zasesti in je ne več zapustiti. Da ta predlog ne bo prav vseč velelastim, je umevno, a neizvršljiv tudi ni. To je prvi korak do delitve Turčije. Rusija pravi, da hoče ta del. Anglija bi se zadovoljila z drugim in red bi se naredil, kajti le tako je mogoče red, če se Turčiji odvzame gospodarstvo.

Obrtnija.

Obrtna reforma.

I.

Trgovski minister baron Glanz je predložil pred Božičem načrt novega obrtnega zakona. Ž njim se bodo premenile nekatere določbe dosedanjega obrtnega reda. Obrtniki s sedanjim obrtnim redom niso zadovoljni. To so že nebrojnokrat povedali po svojih časopisih, po shodih, v mnogih peticijah do vlade in državnega zbora ter pri enketi, ki je bila sklicana na Dunaji.

Taaffejeva vlada je z vpeljavo obrtnega reda hotela zboljšati položaj malega obrtnika, kakor se je sploh tedaj razlegalo geslo, da se mora „pomagati malemu možu“. Konservativci hoteli so popraviti, kar so spridili liberalci, vpeljavši popolno obrtno svobodo. Obrtniki so tudi v konservativce stavili tedaj veliko zaupanje. Mislilo se je, da je napočila zlata doba za mali obrtni stan. Pričakoval je vsakdo, da rokodelstvo dobi vsaj srebrno dno, ako ne zlatega, kakor ga je nekdaj imelo.

Nade, ki so se tedaj stavile v novi obrtni red, se niso uresničile. Preočito se mu vidi, da so ga delali mcžje, ki ne poznajo teženj malega obrtnika in ne vedo, kje ga čevljev žuli. Glavna napaka tiči v tem, da gospodje ne spoznajo, da malega obrtnika uničuje le veliki obrt. Gospodje so mislili, da bode obrtnikom že pomagano, ako se z dokazom zmčnosti prepreči, da nekaj slabše izučenih revnejših ljudij ne bode moglo obrta začeti. S tem pa ni nič storjenega. Tisti, ki ni premožen, in sam rokodelstva ne zna, se ga lotil ne bode in bi tudi ne izhajal. Pri rokodelstvu brez znanja more izhajati jedino mcž, ki ima kaj pod palcem, velik kapitalist. Jedino proti temu je treba varovati tiste, ki so se obrta učili.

Baš tega pa sedanji obrtni red nima, kajti ti-stemu, ki more delati z motorji ali pa imeti 20 delavcev, ni treba dokaza zmčnosti. Ves dokaz zmčnosti je torej le ovira nepremožnim ljudem, ki hočejo začeti obrt. Treba je jim izpolniti nekatere formalnosti, imeti stroške in pota, dočim kapitalist lahko stori, kar hoče. Lahko izdeluje hlače, klobuke in čevlje in kdo ve kaj še vse in noben ga ne vpraša za dokaz zmčnosti, kajti on je tovarnar in s tem mu je dana popolna svoboda.

Mnogi obrtniki trdijo, da je sedanje stanje slabše, nego je bilo poprejšnje, ko je vsakdo lahko se bavil, s čimer je hotel. Sedanji zakon le daje priliko razporom mej malimi obrtniki. Prepirajo se o tem, kaj spada v ta ali oni obrt.

Druga pritožba obrtnikov je pa prihajala od tod, da se je dovolilo trgovcem jemati naročila za obrtne izdelke po meri. Taki izdelki so se po tem naročili pri mojstru, da jih je naredil, še večkrat je pa trgovec kar kakšnemu pomočniku dobil obrtno pravico, pa je delal zanj. Samostojnemu rokodelcu je tako vsekako odšel trgovski zaslužek. Posebno škodljivi bili so trgovci z mešanim blagom, ki so prodajajoč najrazličnejše blago uničevali kar po več obrtov. Mero jemati v sedanjem obrtnem redu ni bilo naravnost dovoljeno, a prepovedano tudi ni bilo in tega so se trgovci poslužili.

To so glavne stvari, okrog katerih so se vrstile pritožbe obrtnikov. Na nje bi se bila morala ozirati vlada, ako hoče ohraniti mali obrtni stan. V koliko ustreza novi obrtni red tem zahtevam, o tem bomo govorili v prihodnjih številkah. Danes le toliko rečemo, da obrtnike vladna predloga ni prav nič razveselila in ne bodo prav nič žalovali, ako sploh nikdar obrtni zakon ne postane. Pripravno je izpodkopati poslednje nade, ktere je gojil obrtni stan.

Obrtnijske raznoterosti.

Rokovic se v Angliji slednje leto porabi 36 milijonov. Tri četrtine jih porabijo ženske. Pri rokovičarstvu ima mnogo ljudij zaslužka. V Worcestru so 8 kilometrov na dolgem same tovarne za rokovice. Jedna sama tvrdka ima 500.000 delavcev. Nekateri Angličanke so jako potratne z rokovicami. Nič redkega ni, če kaka dama na leto izda 300 gld. za rokovice. Nekateri potratijo za rokovice tudi 1000 gld. na leto. Jeden par najfinejših rokovic velja 24 gld. Nekateri dame jih

imajo polne predale samih rokovic. Vojvodinja Somerset jih je imela 2000. Vse angleške dame izdajo na leto 18 milijonov za rokovice.

Kmetijstvo.

Gospodarske razmere v Angliji.

„Ameriški Slovenec“ je priobčil pismo iz Londona znanega ondu živečega Slovenca A. Tomana. Iz tega pisma priobčujemo sledeče:

Bahaško se šopiri Velika Britanija s svojim bogastvom, v Londonu pa vsak dan ljudje gladu umirajo, raz tisoč in tisoč ladij vihra angleški prapor na vseh znanih morjih, pa dobiček podvzetnega kupčijskega duha teče le v žepe nekoliko, vže tako bogatih mož ali društev; veleposestniki, plemeniti lordi, žive v nezaslišani razkošnosti — ko najemniki, kateri jemljejo njih zemljišča v „rent“ obračujejo, morajo zapustiti oralo ter vže tako neštevilno množico brezposelnih v mestih povišujejo. Nekoliko tisoč je tukaj neizmerno bogatih — milijoni in milijoni pa žive od danes do jutri.

Le malo kdo poseda tukaj svojo kmetijo, kdor hoče zemljo obdelovati, jo more od „landlorda“ v najem vzeti. Novejši vladni statistični izkazi dokazujejo prav vznemirjajočo rakovo pot, v katero se pomika poljedelstvo na Angleškem. Visoka najemščina na jedni strani, tekmovanje z Ameriko in kolonijami na drugi strani, so vzroki te prikazni.

Kmetijstvo je jedino varna podlaga stanovitne sreče posameznih družin, kakor tudi celih dežel. To je dognana resnica, — pa kmetovalec more biti posestnik zemlje, katero obdeluje. To na Angleškem ni! Ko bi bil angleški kmetovalec takorekoč priraščen na plast, katera ga redi — potem bi se ne odločil tako hitro zapustiti kmetovanja ter iti v prenapolnjena mesta.

Premožnejši kmetijski najemniki se izseljujejo v kolonije: Avstralijo, Ameriko (Canado) in južno Afriko. Te dežele in tudi Italija (v Aziji) pošiljajo pridelke polja in hleva v materno deželo, Anglijo. Ta zopet naklada z raznovrstnimi izdelki britanske industrije mogočne ladije, katere žene veter ali par v kolonije. Kdo ima dobiček pri tej barantiji? Fabrikant in trgovec — nobeden drugi. Mali poljski najemnik trdo dela, da mu rodi zemlja pridelok, kateri vsled kolonijalne konkurence nima na trgu skoro nobene vrednosti. Zaslužek delavcev v tovarnah je pa tako preračunjen, da zadostuje, ga živega obdržati — pa le tako dolgo, dokler dela. Ako neugodne kupčijske razmere upihnejo ognja, potem čaka delavca stradanje, ali če mu je osoda mila „workinghouse“. Trdil bi torej lahko, da so kolonije angleškega ljudstva v kletstvo, ne pa v blagoslov.

Prebivalstvo Zjedinjenih kraljestev šteje okoli 40 milijonov, angleške kolonije pa obljdujejo 360 milijonov. Da nerazvito stanje teh posestev v industrijalnem oziru daje kupčiji in obrtniji obilo posla, je nedvomljivo. Pa

stroji, kateri ne potrebujejo ne jedi, ne obleke so ustanu vsa naročila izvršiti, ter tako neizmerno tovarnarje bogate. Narod, ljudstvo nima nič od tega — vse le po jedini. Srednjega stanu tukaj ni, berač ali pa bogatin.

Čast, moč vlade angleške kolonije povišujejo in tudi nekoliko tisoč prebivalcev bogate — pa ljudstvu so ta posestva le v nesrečo. Čuden je res ta izrek koncem 19. stoletja. Vlada in ljudstvo — dva različna pomena! Človek bi mogel misliti, da je to vse eno in eno obsega drugo. E, kaj še!

Kmetijske raznoterosti.

Dne 27. in 28. decembra 1895. l. vršile so se na tukajšni podkovski šoli običajne skušnje pred izpraševalno komisijo, kateri je načeloval vodja dr. vit. Bleiweis-Trsteniški, izpraševalca bila sta c. kr. okr. živinozdravnik A. Folakovsky in učitelj E. Šlegel. Kovačev brez šole prišlo je 22, in sicer 14 Kranjcev, 8 Štajercev. Prvikrat prišlo je k skušnji 18 kovačev, 4 ponavljalo je skušnjo, ker so bili lansko leto pri skušnji propadli. 19 kovačev naredilo je skušnjo z povoljnim vspehom, eden kovač je med skušnjo odstopil ter hoče priti v šolo, 2 kovača sta propadla in morata skušnjo ponavljati. Učencev podkovske šole bilo je sedem, šest Krajncev, eden Goričan. Vsi imeli so podpore, Goričan, ki je bil celo leto v šoli, imel je štipendij od dež odbora goriškega. V podkovstvu so bili vsi učenci dobro izvežbani in so dobili diplome, iz mesogledstva naredilo je skušnjo šest učencev, in sicer 5 kovačev in eden poljedelec iz goriškega. Dva učenca nista bila izprašana, ker nista znala dovolj brati in pisati. Po vspehu skušnje vrste se učenci tako le: Mencinger Fran iz Mengša, okraja kamniškega in Suhadolnik Ivan iz Stare Vrhlike sta dobila red „prav dobro“. Makuc Jožef Ciril iz Pevme na Goriškem, Križman Pavel iz Čateža, okraja krškega, Zupanec Mihael iz Vogelj, okraja kranjskega, Delak Alojzij iz Senožeč, okraja postonjskega in Kastelic Fran iz Dobropolja, okraja postojnskega so dobili red „dobro“. Isti red iz mesogledstva dobil je poljedelec Makuc Štefan iz Pevme na Goriškem.

Konjsko meso. V nekem berolinskem časniku je objavil grof H. Beringer obširen članek o konjskem mesu kot hrani. Priporoča prebivalcem konjsko meso in med drugim pravi: Čisto neutemeljen, da aboten je predsodek, kateri dozda večini ljudi brani, da ne jedó konjskega mesa. Nihče gotovo ne ve in ne zna si razjasniti, zakaj prav za prav mu ne tekne konjsko meso. Nasproti pa vsak ve in trdi, da je konj najsnažnejša žival in da je izmed vse domače živine, kar se tiče živeža, najbolj izbirčen. Konj je le dobro, zdravo krmo ter pije le čisto vodo; konj bi rajše od lakote poginil, predno bi snedel razne na pol zgnjile reči, katere se včasih predlagajo goveji živini in svinjam. Med konjskim in med govejim mesom je, le majhen razloček, tako, da se včasih kot goveje rabi ter vživa. Navede smo že vsi večkrat jedli konjsko meso in jémo večkrat z velikim tekom čisto enako meso od oslov in mul v pristnih laških salamah. To je samo od vzgoje vcepljen predsodek, zakaj da konjskega mesa ne jémo. Enako se je godilo v preteklem stoletju krompirju. Tu je bil vsaj izgovor: ljudje so se krompirja bali. Razširila se je namreč takrat govorica, da krompir napravlja mrzlico, da vničuje svet, kamor se vsadi itd. Toda o kakovosti konjskega mesa ne more biti nobene negotovosti in vendar se iz jedilnega listka iztrebljuje. Se stališča človekoljubja se pa mora obžalovati, da se milijoni ljudij borno preživljajo s krompirjem in drugimi malo redilnimi snovmi, dočim veliko milijonov kil najboljšega in najzdravejšega mesa v zgubo pride. Skušnja in znanstvena razkrojitev je dokazala, da je konjsko meso iz vseh